

Notitie instaptoets tijdens de propedeuse

Inleiding

In navolging van de verplichte taaltoets op de Pabo stellen steeds meer onderwijsinstellingen voor andere opleidingen tijdens de propedeuse een instaptoets Nederlands (en soms ook Engels) verplicht. Dit naar aanleiding van klachten van docenten over de dalende taalvaardigheid van de studenten. Deze instaptoetsen hebben tot doel de taalvaardigheid van de student te toetsen en waar nodig op een hoger plan te brengen.

Er zijn zowel rechtsgeldige als niet-rechtsgeldige instaptoetsen. Exacte cijfers zijn niet bekend, maar handicap+studie krijgt signalen dat onderwijsinstellingen met deze vorm van toetsen regelmatig de wet overtreden. Het zou niet nodig moeten zijn dat de student tegen dit niet-rechtsgeldige onderdeel van het onderwijsprogramma actie dient te ondernemen.

Indien de rechtsgeldigheid niet ter discussie staat zijn onderwijsinstellingen altijd verplicht alternatieven te bieden voor de taaltoets. Handicap+studie constateert op basis van signalen dat er echter weinig gebruik wordt gemaakt van de mogelijke alternatieven. Dit terwijl studenten op grond van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (WGBh/cz) er wel recht op hebben. De Commissie Gelijke Behandeling heeft hierover ook in het voordeel van een student geoordeeld.

Rechtsgeldigheid van instaptoetsen

In hoeverre laat de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) toe dat onderwijsinstellingen een dergelijke instaptoets in het verplichte onderwijs- en examenprogramma van haar bacheloropleiding opneemt?

Wettelijk kader

Om die vraag te kunnen beantwoorden moeten we kijken welke wettelijke bepalingen voor het geven van onderwijs en het afleggen van tentamens/examens allemaal van toepassing zijn.

Op grond van art. 7.3 lid 2 WHW is een opleiding een samenhangend geheel van onderwijseenheden etc. Volgens lid 3 van dit artikel is aan elke onderwijseenheid een tentamen verbonden. Volgens artikel 7.4 lid 1 WHW wordt de studielast van elke onderwijseenheid door het instellingsbestuur uitgedrukt in studiepunten. De studielast voor een studiejaar bedraagt 60 studiepunten. 60 studiepunten is gelijk aan 1680 uren studie. De studielast van een bacheloropleiding in het HBO is 240 studiepunten (art. 7.4b lid 1 WHW). In het WO is het 180 studiepunten (art. 7.4a lid 1 WHW).

Volgens artikel 7.13 lid 2 a en e WHW moet in de OER (de onderwijs- en examenregeling) de inhoud van de opleiding en van de daaraan verbonden examens geregeld zijn. Verder moet in de OER de studielast van de opleiding en van elk van de daarvan deeluitmakende onderwijseenheden zijn opgenomen. Tot slot bepaalt artikel 7.10 lid 1 WHW dat een tentamen een onderzoek omvat naar kennis, inzicht en vaardigheden etc. van de examinandus.

Niet opgenomen in het onderwijsprogramma: niet rechtsgeldig

Uitgaande van het wettelijk kader kan de instaptoets, indien deze niet in de reguliere opleiding (het onderwijsprogramma en de OER) is opgenomen, niet verplicht worden gesteld. Laat staan onder de BSA (bindend studieadvies) regeling gebracht worden. Er wordt immers geen onderwijs voor dit vak gegeven. Dit betekent dat er geen studielast aan verbonden is en dat er ook geen studiepunten aan worden toegekend. Indien de OER (of het uitvoeringsreglement van de OER) niets vermeldt over de verplichte instaptoets dan is deze niet rechtsgeldig. Dit betekent dat deze toets nooit deel kan uitmaken van het bindend studieadvies.

Exacte cijfers zijn bij handicap+studie niet bekend, maar handicap+studie krijgt signalen dat onderwijsinstellingen met deze vorm van toetsen regelmatig de wet overtreden. Het zou niet nodig moeten zijn dat de student bezwaar moet maken bij de examencommissie; handicap+studie doet daarom een beroep op de hbo-raad, de VSNU en het ministerie om deze praktijken een halt toe te roepen!

Wel opgenomen in het onderwijsprogramma: wel rechtsgeldig

Indien de instaptoets wel opgenomen is in het onderwijsprogramma en derhalve in de OER is aangegeven wat de daarbij behorende studielast is en het aantal studiepunten (als onderdeel van de 60 studiepunten uit de propedeusefase), dan is de instaptoets rechtsgeldig.

Welke aanpassingen voor studenten met dyslexie?

De Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte

Op grond van de Wet Gelijke Behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (WGBh/cz) is het verboden om studenten op grond van handicap of chronische ziekte te discrimineren in het beroepsonderwijs. Hieronder vallen onder andere loopbaanoriëntatie, toegang tot het onderwijs, het onderwijs zelf, stages en examens (art. 6 WGBh/cz). Als de student erom vraagt, dan moet de onderwijsinstelling de aanpassing bieden, tenzij de aanpassing een onevenredige belasting is voor de onderwijsinstelling (art 2 WGBh/cz). Verder geldt dat de aanpassing *geschikt*, (het neemt daadwerkelijk een belemmering weg) en *noodzakelijk* (hetzelfde doel kan niet op een andere manier worden bereikt) moet zijn. Wat een doeltreffende aanpassing is, staat niet in de wet omschreven en is dus zeer afhankelijk van de individuele behoefte (maatwerk).

De Commissie Gelijke Behandeling

Sinds 1 december 2003 kunnen klachten of vragen over ongelijke behandeling in het beroepsonderwijs worden voorgelegd aan de Commissie Gelijke Behandeling (CGB). Sindsdien zijn er enkele verzoeken aan de CGB voorgelegd die betrekking hadden op de vraag of er onderscheid is gemaakt op grond van dyslexie. In 2005 oordeelde de CGB dat een hogeschool in strijd met de WGBh/cz had gehandeld door niet adequaat te reageren op het verzoek van de student om samen de noodzaak tot en de mogelijkheid van een alternatieve toetsvorm te onderzoeken.

Te denken valt aan alternatieven als:

- De student maakt een verslag, een brief of een andere tekst die representatief is voor de eisen die de opleiding stelt. Van tevoren is duidelijk aangegeven aan welke eisen deze tekst moet voldoen.
- De student maakt een tekst waarin hij uitlegt hoe hij aan de eisen van schriftelijke taalvaardigheid van de opleiding of studie kan voldoen met gebruikmaking van hulpmiddelen en hulp van anderen.

In beide gevallen moet de student gebruik kunnen maken van de hulpmiddelen, die hij ook bij het schrijven van teksten buiten toetsituaties gebruikt, zoals een pc met spellingcorrectie, voorlees- of spraakherkenningssoftware.

Of:

- Het aanbieden van een module voor studenten met dyslexie, waarin het onderwerp 'studeren met dyslexie' centraal staat en die als vervanging voor de instaptoets geldt.
Op dit moment is dit een gangbare oplossing bij een aantal hogescholen en universiteiten.
- De student heeft behoefte aan een ander soort ondersteuning op taalgebied. Laat de student zo precies mogelijk aangeven wat voor soort ondersteuning dat moet zijn.

Handicap+studie constateert op basis van signalen dat er weinig gebruik wordt gemaakt van de mogelijke alternatieven. Het zou de student helpen als hiervoor genoemde alternatieven standaard worden aangeboden op de onderwijsinstellingen, in plaats van dat de student er eerst voor moet "procederen" via de examencommissie of zelfs bij de CGB.

Hoe is dit geregeld op de Pabo's?

Volledigheidshalve merkt handicap+studie wat betreft de verplichte taal en rekentoets op Pabo's het volgende op. Deze toets van Cito wordt digitaal afgenomen. De wijze van afname bood geen enkele ruimte voor alternatieven (anders dan toetstijdverlenging). De landelijke afspraak (na overleg tussen de hbo-raad en handicap+studie) is nu dat iedere student deze digitale toetsen drie maal aangeboden krijgt.

Indien de student na deze 3 pogingen nog steeds niet voldoet aan de toetsnorm en voorafgaande aan de citotoets heeft kenbaar gemaakt dat hij met een dyslexieverklaring een voorziening nodig heeft, heeft hij op grond van artikel 7.8 b lid 3 WHW recht op een alternatieve toets (maatwerk). Volgens dit artikel kan de BSA niet eerder wordt gegeven dan nadat is rekening gehouden met de persoonlijke omstandigheden van de student.

Handicap+studie is niet onverdeeld gelukkig met deze regeling. Te twijfelen valt aan het nut van het doen van 3 pogingen op de standaardwijze.

Wellicht bieden ook op de Pabo's eerder genoemde alternatieven uitkomst. Ook hier ziet handicap+studie een taak voor het ministerie en de koepelorganisaties om dit probleem op te lossen.